2043 - 0820

17/02/11

(14)

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering

Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale

– Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot bescherming als monument van de voorgevel, met inbegrip van de pui, van de voormalige winkel Au Palais de Cristal gelegen Grasmarkt 39-47 te Brussel.

– Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale classant comme monument la façade avant, en ce compris la devanture de l'ancien magasin Au Palais de Cristal sis rue du Marché aux Herbes 39-47 à Bruxelles.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening, inzonderheid op artikelen 226 en 228;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 5 maart 2009 houdende instelling van de procedure tot bescherming als monument van de voorgevel, met inbegrip van de pui, van de voormalige winkel Au Palais de Cristal gelegen Grasmarkt 39-47 te Brussel;

Overwegende dat het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel een positief advies heeft uitgebracht over het beschermingsontwerp;

Overwegende dat de eigenaar geen opmerkingen heeft meegedeeld binnen de termijn zoals bepaald door artikel 224 van het Brussels Wetboek voor Ruimtelijke Ordening;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 10 juni 2009;

Op voorstel van de Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Na beraadslaging,

Besluit :

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu le Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire, notamment les articles 226 et 228;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 5 mars 2009 entamant la procédure de classement comme monument de la façade avant, en ce compris la devanture de l'ancien magasin Au Palais de Cristal sis rue du Marché aux Herbes 39-47 à Bruxelles;

Considérant que le collège des bourgmestre et échevins de la ville de Bruxelles a émis un avis favorable sur le projet de classement ;

Considérant que le propriétaire n'a pas fait connaître d'observations dans le délai prévu par l'article 224 du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire ;

Vu l'avis de la Commission royale des Monuments et des Sites émis le 10 juin 2009 ;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Après délibération,

Arrête :

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

Artikel 1. Wordt beschermd als monument de voorgevel, met inbegrip van de pui, van de voormalige winkel Au Palais de Cristal gelegen Grasmarkt 39-47 te Brussel, vanwege zijn historische en esthetische waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

Het goed is bekend ten kadaster te Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 2de blad, perceel nr. 398e.

De afbakening van het monument is weergegeven op het plan in bijlage II van het dit besluit.

Art. 2. De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking,

Article 1er. Est classée comme monument la façade avant, en ce compris la devanture de l'ancien magasin Au Palais de Cristal sis rue du Marché aux Herbes 39-47 à Bruxelles, en raison de son intérêt historique et esthétique précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Le bien est connu au cadastre de Bruxelles, 1ere division, section A, 2e feuille, parcelle n° 398e.

La délimitation du monument est reprise sur le plan en annexe II du présent arrêté.

Art. 2. Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, 17 FEV. 2011

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Propreté publique et de la Coopération au développement

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

17 FEV. 2011

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITAL - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA FACADE AVANT, EN CE COMPRIS LA DEVANTURE, DE L'ANCIEN MAGASIN AU PALAIS DE CRISTAL SIS RUE DU MARCHE AUX HERBES 39 - 47 A BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 1re division, section A, 2e feuille, parcelle n° 398 e.

Description sommaire:

Le large bâtiment avec la devanture commerciale de l'ancien magasin Au Palais de Cristal, a été érigé en plusieurs phases dans un même style. Les trois travées à l'extrémité droite (Marché aux Herbes 39-41) ont été érigées sur les plans de T. Lamal de 1863. En 1893, trois travées ont été ajoutées (Marché aux Herbes 43-45) et en 1908, on a ajouté une travée à l'extrême gauche (Marché aux Herbes n°. 47) sur les plans de l'architecte F. Kielbaey. A chaque ajout, il a été tenu compte de la façade existante, qui a été copiée en grande partie. Durant les années 1990, le bâtiment a subi des transformations importantes à l'intérieur, ce qui n'a guère entraîné des modifications à la façade avant.

Le bâtiment compte trois niveaux et un entresol sous une toiture mansardée couverte d'ardoises avec deux lucarnes jumelées et une lucarne simple.
Les deux niveaux supérieurs de la façade comprenant sept travées inégales sont enduits et peints. La devanture commerciale comprend le rez-de-chaussée et l'entresol sur cinq larges travées. Elle est construite en fer et en fonte, avec de grandes surfaces vitrées.

L'accès au magasin est axial, dans les deux travées de droite se trouvent d'anciennes baies de portes. Les vitrines sont dotées d'impostes au rez-de-chaussée. Elles sont surbaissées et dotées d'écoinçons à l'entresol. La devanture est rythmée par des pilastres simples ou jumelés, ornées de consoles au rez-de-chaussée et de motifs en gaine et de lanternes à l'entresol. Au-dessus de chacun des deux niveaux se trouvent des cartouches publicitaires en lettres d'or reprenant les noms des anciens propriétaires et les marchandises proposées.
Entre les balcons, au milieu du bâtiment, se trouvait un panneau en métal paré de décorations avec l'enseigne AU PALAIS DE CRISTAL[1].

Aux deux niveaux supérieurs de la façade se trouvent des fenêtres surbaissées avec appui. Les 3e et 7e travées du premier de ces niveau ont une porte vitrée avec balcon muni d'un garde-corps en fer sur des consoles à volutes. Les baies sont pourvues d'un cordon d'architraves et de claveaux, séparés par des pilastres simples et jumelés. Les claveaux portent les initiales (J V R) de l'ancien propriétaire du bien Rossem-Voet. La corniche se trouve au-dessus d'un cordon et d'une frise décorée de panneaux.

Pendant les différentes phases de la construction, le bâtiment a subi quelques remaniements, qui se situent surtout au niveau de la devanture commerciale. En 1894, la décoration des écoinçons a été modifiée et les pilastres ont changé d'aspect. Mais ce sont les baies des portes qui ont subi les plus importantes transformations. Durant la première phase (1863), il y avait un accès aux étages (à droite) et un accès aux magasins (encore visible aujourd'hui). On a appliqué le même principe, mais inversé, aux deux travées de la deuxième phase (1893). Lors de la dernière phase de construction (1908), l'entrée dans la troisième travée a été condamnée. Lors des transformations des années 1990, les accès ont été rationalisés et déplacés vers le milieu, tant pour le magasin que pour les étages. La travée axiale d'origine du rez-de-chaussée a été supprimée.

Les niveaux supérieurs quant à eux n'ont pratiquement pas changé. Toutes les travées sont des copies de la travée d'origine de 1863.
En revanche, la toiture mansardée a été modifiée. Pendant la deuxième phase de construction (1893), une nouvelle toiture mansardée identique a été ajoutée à côté de la toiture existante. Durant la troisième phase (1908), la toiture mansardée de gauche a été élargie avec la travée ajoutée.

Les extensions successives du bien ont toujours respecté le plan d'origine de T. Lamal de 1863. Les différents architectes ont toujours copié les parties ajoutées du plan d'origine, à quelques adaptations de détails près.

L'intérieur du bâtiment a été profondément modifié, de sorte qu'il ne s'y trouve plus d'éléments d'origine remarquables.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

[1] Visible sur une photo de 1990 dans le dossier TP 93750 des Archives de la Ville.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire

Intérêt historique et esthétique

La rue du Marché aux Herbes, qui se situe à proximité immédiate de la Grand Place, est depuis tout temps une artère commerciale importante de la ville. Elle fait partie de l'ancienne chaussée ou « Steenweg » qui traversait la ville, dont certains noms de rues, qui se trouvent dans sa prolongation, témoignent encore aujourd'hui (Vlaamse Steenweg (rue de Flandre) et Magdalena Steenweg (rue de la Madeleine)). Le tracé sinueux le long de l'ancien lit du ruisseau Scoebeek remonte au moins jusqu'au 11e siècle.
Jusqu'au 19e siècle, la rue du Marché aux Herbes faisait partie de la ceinture de marchés qui se trouvaient tout autour de la Grand Place.
Aujourd'hui, la fonction commerciale prédomine encore dans cette rue. La maison de commerce Au Palais de Cristal en est un témoin marquant.

Beaucoup de bâtiments de la rue du Marché aux Herbes ont été construits après le bombardement de Bruxelles par le Maréchal Villeroi en 1695, et sont érigés dans un style baroque de la fin du 17e siècle et du début du 18e siècle. Certains bâtiments ont été adaptés dès le 18e siècle et au début du 19e siècle pour adopter un style néoclassique. Le Palais de Cristal, construit de 1863 à 1908 est quand à lui un bâtiment neuf, mais dont le style classico-éclectique de la façade s'intègre parfaitement dans la rue, malgré son gabarit plus imposant.

Le magasin porte le nom Au Palais de Cristal depuis au moins 1897[2]. Jusque dans les années 1990, le magasin a continué à vendre les mêmes marchandises de luxe (verreries d'art, cristal, porcelaines,...). La maison, qui est restée longtemps entre les mains de la même famille, peut donc se prévaloir d'une longue tradition.

T. Lamal, l'architecte qui a conçu le bâtiment, est plutôt inconnu. Sa propre maison, qu'il avait dessinée lui-même dans un style néoclassique en 1839, se situe dans la rue du Houblonau n° 63. Les plans le mentionnent comme maçon-entrepreneur. Outre sa propre maison, il a dessiné deux autres bâtiments dans le Pentagone bruxellois, à savoir dans la rue du Midi (n°s. 72-74) en 1862, ainsi qu'un projet pour la Bourse (1861-1862), jamais exécuté.

L'élément le plus caractéristique que Lamal ait conçu est la devanture commerciale remarquable qui attire toute l'attention, effet voulu. Cette devanture commerciale fait partie du dessin original de la façade. Les initiales du propriétaire dans les clés aux étages montrent le rapport entre ces deux parties.

Présentant des caractéristiques qui rappellent le style français Second Empire, le style de la devanture commerciale est éclectique. Avec ses décorations abondantes et raffinées en relief, celle-ci a un aspect luxueux. Cet amour du luxe est caractéristique du 19e siècle, ce que la dénomination Palais démontre également.
L'éclat des devantures commerciales est encore renforcé par l'usage de matériaux qui à l'époque étaient innovants, tels que le métal (fer et fonte) et le verre techniquement amélioré. Cela permettait d'agrandir les vitrines derrière lesquelles les marchandises étaient étalées. L'entresol, qui était généralement utilisé comme pièce de service et comme réserve, dispose de baies exceptionnellement grandes; de sorte qu'il forme une extension de la vitrine, renforçant ainsi la visibilité des marchandises stockées et vendues. Même le soir, les produits proposés étaient visibles, grâce aux lanternes. Outre les marchandises étalées, les panneaux publicitaires vantaient encore plus explicitement ce que le magasin avait à offrir.

Le bâtiment peut être comparé avec l'ancienne fabrique de porcelaine Vermeren-Coché chaussée de Wavre 143 à Ixelles (protégée en date du 26/06/1997). Les deux façades sont particulièrement soignées et attirent le regard avec leurs très nombreuses vitrines. Toutes deux sont des exemples remarquables de l'importance qu'on accordait aux devantures commerciales au 19e siècle.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

[2] Date sur une facture dans G. Renoy, Bruxelles Vécu. Rot Sacré, Bruxelles, 1981, p. 37

Archives
Archives de la ville de Bruxelles, Travaux publics, Dossiers n° 20405 (1831), 25758 (1834), 15930 (1844), 20406 (1857,1863), 15816 (1884), 15814 (1894), 901 (1908), 57400 (1945), 93759 (1990)

Iconographie
Dubreucq, J., Bruxelles 1000. Une histoire Capitale, Bruxelles, 1996-2000, vol. 8, p. 461. (Photo d'une partie de la devanture sans date)
Archives du Ministère de la Région Bruxelles-Capitale, Dossier Inventaire, quatre photos de la façade avant (1982).
Archives de la ville de Bruxelles: deux photos de la façade avant en 1990 dans dossier TP 93759.

Bibliographie
Cordeiro, P., Henkinet, C., Evolution du bâti dans l'Ilot Sacré. Ilot 8. Ville de Bruxelles. Département urbanisme. Section architecture. Cellule patrimoine historique, Bruxelles, 2003.
Le patrimoine monumental de la Belgique. Bruxelles Pentagone, 1B, Liège, 1993.
G. Renoy, Bruxelles Vécu. Ilot Sacré, Bruxelles, 1981

Vu pour être annexé à l'arrêté du 17 FEV. 2011

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Propreté publique et de la Coopération au développement

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

17 FEV. 2011

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE VOORGEVEL, MET INBEGRIP VAN DE PUI, VAN DE VOORMALIGE WINKEL AU PALAIS DE CRISTAL GELEGEN GRASMARKT 39 - 47 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens: Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 2de blad, perceel nr. 398 e.

Beknopte beschrijving:

Het breed gebouw met de winkelpui van het voormalige Au Palais de Cristal, werd in verschillende fasen in een uniforme stijl opgetrokken. De drie uiterst rechtse traveeën (Grasmarkt nr. 39-41) werden naar de plannen van T.Lamal uit 1863 opgetrokken. In 1893 werden drie traveeën toegevoegd (Grasmarkt 43-45) en in 1908 tenslotte werd de uiterst linkse travee (Grasmarkt nr. 47) toegevoegd naar een ontwerp van architect F. Kielbaey. Telkens werd hierbij rekening gehouden met de reeds bestaande gevel en werd in grote mate gekopieerd. In de jaren 1990 onderging het gebouw een aantal ingrijpende wijzigingen in het interieur, waarbij aan de voorgevel bijna niet geraakt werd.

Het gebouw telt drie bouwlagen en een entresol onder een leien mansardedak met twee gekoppelde en een enkele dakkapel. De twee bovenste bouwlagen van de gevel met zeven ongelijke traveeën zijn bepleisterd en beschilderd.
De winkelpui omvat het gelijkvloers en de entresol in vijf brede traveeën, en is opgetrokken in ijzer en gietijzer met grote beglaasde oppervlakken.

De toegang tot de winkel is axiaal, in de twee rechtertraveeën bevinden zich voormalige deuropeningen. De vitrines hebben een bovenlicht op het gelijkvloers en zijn getoogd met zwikversieringen op de entresol. De pui wordt geritmeerd door enkele en gekoppelde pilasters, op het gelijkvloers voorzien van consoles en in de entresol voorzien van wortelmotieven en lantaarns. Boven beide bouwlagen bevinden zich een groot aantal publiciteitsopschriften met gouden letters met de namen van de vroegere eigenaars en de waren die verkocht worden.
Tussen de balkons, in het midden van het pand, bevond zich een versierd metalen paneel met het opschrift AU PALAIS DE CRISTAL[3].

De twee bovenste bouwlagen van de gevel zijn voorzien van getoogde vensters met vensterleuningen, de 3de en de 7de travee van de eerste bouwlaag zijn voorzien van een beglaasde deur met een balkon met ijzeren borstwering op voluutconsoles. De muuropeningen hebben een doorlopende booglijsten en zijn voorzien van sluitstenen, van elkaar gescheiden door enkele en dubbele verzonken pilasters. De sluitstenen zijn voorzien van de initialen (J V R) van de voormalige eigenaar J. Rossem-Voet van het pand. De kroonlijst bevindt zich boven een met spiegels versierde fries en kordon.

Doorheen de verschillende bouwfasen onderging het gebouw een aantal wijzigingen. Deze zijn vooral te situeren in de winkelpui. In 1894 werd de decoratie van de zwikken gewijzigd en kregen de pilasters een ander uitzicht. De belangrijkste wijzigingen ondergingen echter de deuropeningen. In de eerste fase (1863) was er een voor de toegang tot de verdiepingen (rechts) en een voor de winkel (momenteel nog zichtbaar). Hetzelfde principe, in spiegelbeeld, werd toegepast voor de twee traveeën in de tweede fase (1893). Bij de laatste bouwfase (1908) werd de ingang in de derde travee opgeheven. Bij de verbouwingen in de jaren 1990 werden de toegangen gerationaliseerd en naar het midden gebracht zowel voor de winkel als voor de bovenruimten. De oorspronkelijke middentravee op het gelijkvloers werd verwijderd.

De bovenliggende bouwlagen ondergingen nagenoeg geen wijzigingen. De verschillende traveeën vormen telkens een kopie van de oorspronkelijke uit 1863.
Het mansardedak werd wel gewijzigd om te komen tot het bestaande grote mansardedak. In de tweede bouwfase (1893) werd naast het bestaande dak een tweede identiek afzonderlijk mansardedak opgetrokken. In de derde fase (1908) werd het linker mansardedak uitgebreid met de toegevoegde travee.

De opeenvolgende uitbreidingen van het pand zijn steeds gebaseerd op het oorspronkelijke ontwerp uit 1863 en gaan dus terug op het originele ontwerp van T. Lamal. Door de verschillende architecten werden

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

[3] Het is nog te zien op een foto van 1990 in het dossier GW 93759 uit het Stadsarchief.

de toegevoegde delen steeds, op een aantal detailaanpassingen na, gekopieerd van het oorspronkelijke ontwerp.

Het interieur van het gebouw werd grondig gewijzigd, er bevinden zich her dan ook geen merkwaardige oorspronkelijke elementen meer.

Waarde van het goed volgens de maatstaven bepaald in artikel 206, 1° van het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening

Historische en esthetische waarde

De Grasmarkt, in de directe omgeving van de Grote Markt, is van oudsher een belangrijke verkeers- en handelsader van de Stad. Zij maakt deel uit van de Steenweg die de stad doorkruiste en waar straatnamen in het verlengde ervan (Vlaamsesteenweg en Magdalenasteenweg) nog naar verwijzen. Het bochtige tracé langs de voormalige bedding van de Scoebeek klimt ten minste op tot de 11de eeuw.
Tot in de 19de eeuw maakte het deel uit van de marktengordel rond de Grote Markt.
Nog steeds is de Grasmarkt een straat waar de commerciële functie domineert. Au Palais de Cristal, dat als handelshuis werd opgetrokken, is hier een markant voorbeeld van.

Veel panden aan de Grasmarkt zijn opgetrokken na het bombardement door Maarschalk Villeroi in 1695 en zijn dan ook in de late barokstijl van het einde van de 17de en het begin van de 18de eeuw. Een reeks panden werden aangepast vanaf de 18de eeuw tot in het begin van de 19de eeuw in neoclassicistische stijl. Au Palais de Cristal werd vanaf 1863 opgetrokken en is dus een relatief nieuw gebouw, maar waarvan de eclectische, neoclassicistische stijl van de voorgevel zich perfect integreert in de straat, ondanks zijn imposant gabariet.

De winkel draagt de naam Au Palais de Cristal minstens sedert 1897[4]. Tot in de jaren 1990 bleef de winkel dezelfde luxegoederen verkopen zoals kristal, porselein, glaskunst,...Het is dan ook een huis met een lange traditie, dat ook lange tijd in de handen van dezelfde familie bleef.

T. Lamal, de oorspronkelijke ontwerper van het pand, is eerder onbekend. Zijn eigen huis was gelegen aan de Hopstraat 63 en werd door hemzelf ontworpen in neoclassicistische stijl in 1839. Op de plannen wordt hij als metser-aannemer vermeld. Naast zijn eigen woning ontwierp hij in de Brusselse Vijfhoek ook twee gebouwen in de Zuidstraat (nrs. 72-74) in 1862 en maakte hij een niet uitgevoerd ontwerp voor de Beurs (1861-1862).

Het meest kenmerkende element dat Lamal ontwierp wordt gevormd door de merkwaardige winkelpui die alle aandacht trekt en die uiteraard ook als dusdanig bedoeld is. Deze winkelpui maakt deel uit van het volledige ontwerp van de gevel. De initialen van de eigenaar in de sleutels op de bovenste bouwlagen tonen ook het verband tussen beide delen aan.

De stijl van de winkelpui is eclectisch en met kenmerken die verwijzen naar de Franse Second-Empirestijl. Deze wordt gekenmerkt door een overvloedige verfijnde decoratie met reliëf, de uitstraling ervan is luxueus. Deze hang naar het luxueuze is typisch voor de 19de eeuw. Ook de naam Palais toont dit aan.
De uitstraling van de winkelpuien werd nog versterkt door het voor die tijd vernieuwende materiaalgebruik zoals het metaal (ijzer en gietijzer) en technisch verbeterd glas. Dit zorgt ervoor dat de vitrines waarin men zijn waar kan uitstallen aanzienlijk vergroten. De entresol, die algemeen gebruikt werd als dienstvertrek en opslagruimte, heeft uitzonderlijk grote muuropeningen waardoor ze een uitbreiding vormen van de vitrine wat de zichtbaarheid van de opgeslagen en verkochte goederen nog vergroot. Zelfs 's avonds waren de aangeboden producten zichtbaar dankzij de aanwezige lantarens. Naast de waren zelf maken de panelen met publiciteit nog explicieter wat er allemaal te koop is.

Het gebouw kan vergeleken worden met de voormalige porseleinfabriek Vermeren-Coché aan de Waversesteenweg 143 te Elsene (beschermd bij 26/06/1997). Beide gevels zijn bijzonder fraai

CHANCELLERIE
GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE
KANSELARIJ
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING

[4] Datum op een factuur in G. Renoy, Bruxelles Vécu. Ilot Sacré, Brussel, 1981, p. 37

uitgewerkt en trekken meteen de aandacht met hun zeer grote vitrines. Beide zijn ze merkwaardige voorbeelden van de bijzondere aandacht die de winkelpuien kregen in de 19de eeuw.

Archiefbronnen
Stadsarchief Brussel, Openbare Werken, Dossiers 20405 (1831), 25758 (1834), 15930 (1844), 20406 (1857,1863), 15816 (1884), 15814 (1894), 901 (1908), 57400 (1945), 93759 (1990)

Iconografie
Dubreucq, J., Bruxelles 1000. Une histoire Capitale, Brussel, 1996-2000, vol. 8, p. 461. (foto van een gedeelte van de winkelpui zonder datum)
Archief Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Voorbereidend dossier voor de inventaris van de binnenstad, vier foto's van details van de voorgevel 29/10/1982.
Stadsarchief: 2 foto's van de voorgevel in 1990 in dossier OW 93759.

Bibliografie
Cordeiro, P., Henkinet, C., Evolution du bâti dans l'Ilot Sacré. Ilot 8. Ville de Bruxelles. Département urbanisme. Section architecture. Cellule patrimoine historique, Brussel, 2003.
Bouwen door de eeuwen heen in Brussel, Stad Brussel. Binnenstad. Deel 1A, Luik, 1989.
G. Renoy, Bruxelles Vécu. Ilot Sacré, Brussel, 1981

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 17/02/2011

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

18 FEV. 2011

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE · BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING ·
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE VOORGEVEL, MET INBEGRIP VAN DE PUI, VAN DE VOORMALIGE WINKEL AU PALAIS DE CRISTAL GELEGEN GRASMARKT 39-47 TE BRUSSEL

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA FAÇADE AVANT, EN CE COMPRIS LA DEVANTURE DE L'ANCIEN MAGASIN AU PALAIS DE CRISTAL SIS RUE DU MARCHE AUX HERBES 39-47 A BRUXELLES

AFBAKENING VAN HET GOED

DELIMITATION DU BIEN

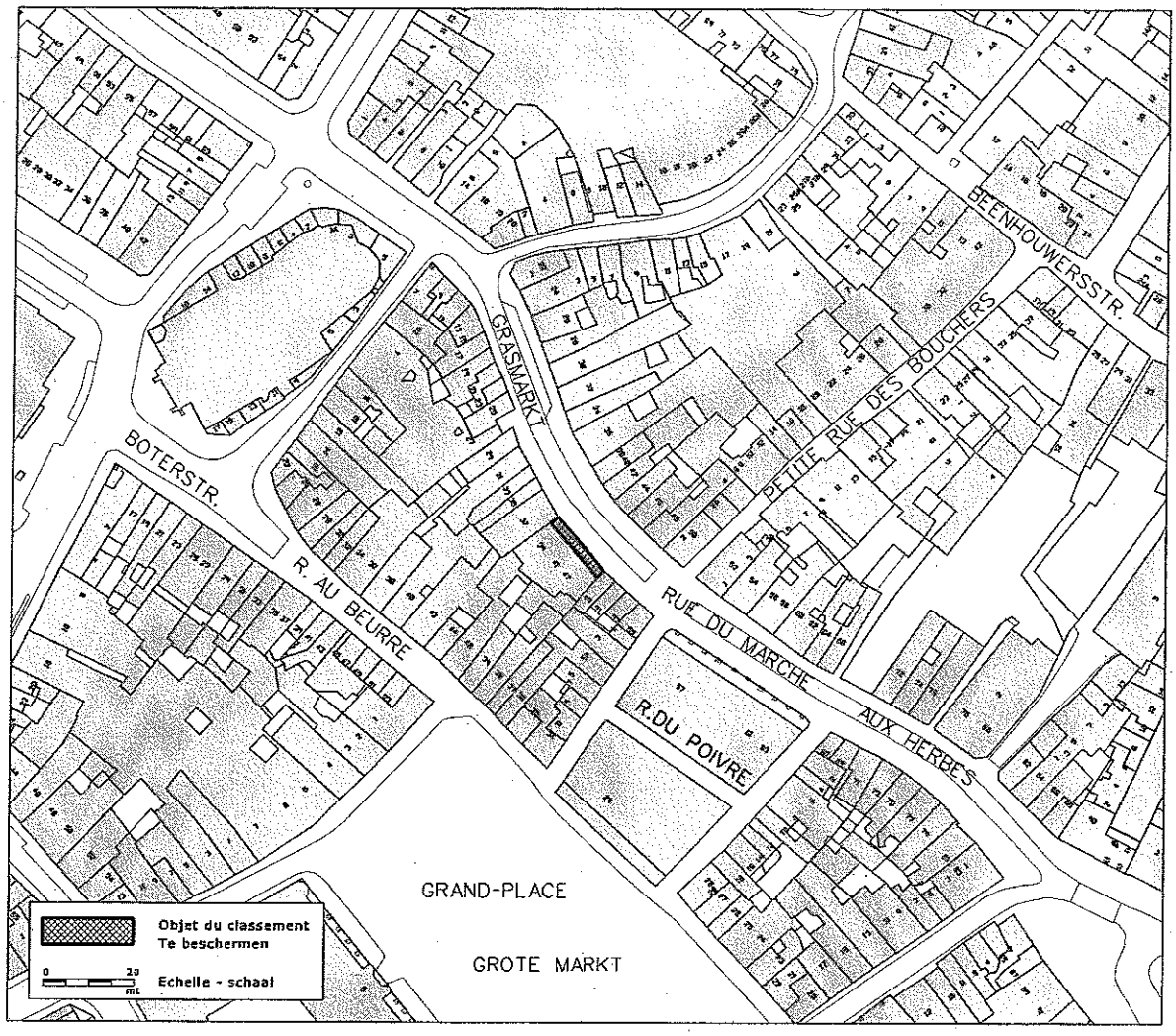

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

Vu pour être annexé à l'arrêté du 17 FEV. 2011

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du territoire, des Monuments et Sites, de la Propreté publique et de la Coopération au développement,

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

Charles PICQUE